

http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/index.htm

Sankcie

Posledná aktualizácia: 15.9.2009

Obsah:

Prehľad

- 1. Ktoré ciele sa EÚ snaží dosiahnuť pomocou sankcií alebo reštriktívnych opatrení?**
- 2. Aké druhy sankcií alebo reštriktívnych opatrení uplatňuje EÚ?**
 - 2.1. Zbrojné embargá**
 - 2.2. Hospodárske a finančné sankcie**
 - 2.3. Obmedzenia vstupu (zákaz udelenia víz alebo cestovania)**
- 3. Cielené sankcie EÚ ako nástroj v boji proti terorizmu**
- 4. Ktorými zásadami sa riadi politika EÚ vo vzťahu k sankciám alebo reštriktívnym opatreniam?**
- 5. Kľúčové dokumenty EÚ o sankciách**
- 6. Ktoré právne základy sa používajú pre sankcie EÚ?**
- 7. Akým postupom sa prijímajú právne nástroje, ktorými sa uplatňujú reštriktívne opatrenia?**
- 8. Ako sa uplatňujú, presadzujú a monitorujú reštriktívne opatrenia?**
- 9. Aká ja úloha Komisie?**
- 10. Vybrané výskumné práce**
- 11. Vybrané nástroje na realizáciu cieľov SZBP**
- 12. Ostatné užitočné odkazy**
- 13. Kontakt na nás**

Prehľad

V rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) EÚ uplatňuje reštriktívne opatrenia na zabezpečenie špecifických cieľov SZBP stanovených v Zmluve o Európskej únii (pozri najmä článok 11).

V posledných rokoch EÚ často ukladala sankcie alebo reštriktívne opatrenia (tieto dva pojmy sú ďalej v texte vzájomne zameniteľné), a to buď autonómne rozhodnutím EÚ alebo uplatňovaním záväzných rezolúcií Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov. Úlohou sankcií ako nástrojov diplomatického alebo hospodárskeho zamerania, je dosiahnuť zmenu v činnostiach alebo politikách, ktoré predstavujú porušenie medzinárodného práva alebo ľudských práv, ako aj v politikách, ktoré nerešpektujú právny štát či demokratické zásady.

Reštriktívne opatrenia uložené zo strany EÚ sa môžu týkať vlád tretích štátov alebo subjektov iných, ako je štát, a jednotlivcov (napríklad teroristických skupín a teroristov). Môžu zahŕňať zbrojné embargá, iné špecifické alebo všeobecné obchodné obmedzenia (dovozné a vývozné zákazy), finančné obmedzenia, obmedzenia vstupu (zákazy udelenia víz alebo cestovania) alebo iné náležité opatrenia.

Tieto internetové stránky poskytujú prehľad v súčasnosti platných reštriktívnych opatrení prijatých v rámci SZBP.

Takisto ponúkajú konsolidovaný zoznam, ktorý obsahuje mená a údaje totožnosti všetkých osôb, skupín a subjektov, na ktoré sa vzťahujú finančné obmedzenia.

Nasledujúci text predstavuje ciele a zásady, ktoré usmerňujú politiku EÚ týkajúcu sa reštriktívnych opatrení, a vysvetľuje postupy uplatňované pri schvaľovaní reštriktívnych opatrení v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

1. Ktoré ciele sa EÚ snaží dosiahnuť pomocou sankcií alebo reštriktívnych opatrení?

Európska únia uplatňuje sankcie alebo reštriktívne opatrenia na dosiahnutie špecifických cieľov spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) stanovených v článku 11 Zmluvy o Európskej únii, ktorými sú:

- chrániť spoločné hodnoty, základné záujmy, nezávislosť a celistvosť Únie v súlade so zásadami Charty Organizácie spojených národov;
- posilniť bezpečnosť Únie vo všetkých smeroch;
- zachovať mier a posilniť medzinárodnú bezpečnosť v súlade so zásadami Charty Organizácie Spojených národov, ako aj zásadami Helsinského záverečného aktu a cieľmi Parížskej charty, a to aj na vonkajších hraniciach;
- podporovať medzinárodnú spoluprácu;
- rozvíjať a upevňovať demokraciu a právny štát a dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd.

Všeobecné vyhlásenie o politike EÚ sa nachádza v Základných princípoch o používaní reštriktívnych opatrení (sankcií) (dokument Rady 10198/1/04).

Rámec SZBP používa 27 členských štátov EÚ uplatňovanie sankcií uložených Bezpečnostnou radou Organizácie Spojených národov v súlade s kapitolou VII Charty OSN. Charta OSN udeľuje Bezpečnostnej rade právomoci rozhodovať spôsobom záväzným pre všetkých členov OSN o reštriktívnych opatreniach potrebných na uchovanie alebo obnovenie medzinárodného mieru a bezpečnosti v prípade ohrozenia mieru, narušenia mieru alebo napadnutia. Keď EÚ uplatňuje rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, pridrižiava sa podmienok týchto rezolúcií, ale zároveň sa môže rozhodnúť uplatniť aj ďalšie reštriktívne opatrenia. EÚ uplatňuje reštriktívne opatrenia OSN bez zbytočného odkladu.

2. Aké druhy sankcií alebo reštriktívnych opatrení uplatňuje EÚ?

Existuje široká škála možných reštriktívnych opatrení, ktoré môže Európska únia uložiť. Pri rozhodovaní o reštriktívnych opatreniach je dôležité zvážiť, ktoré opatrenie alebo

súbor opatrení by najlepšie pomohli dosiahnuť požadovaný výsledok. Môže ísť o tieto opatrenia:

- o diplomatické sankcie (vyhostenie diplomatov, prerušenie diplomatických vzťahov, pozastavenie oficiálnych návštev);
- o prerušenie spolupráce s treťou krajinou;
- o bojkot športových a kultúrnych podujatí;
- o obchodné sankcie (všeobecné alebo špecifické sankcie spojené s obchodnou činnosťou, zbrojné embargá);
- o finančné sankcie (zmrazenie aktív alebo hospodárskych zdrojov, zákaz finančných transakcií, obmedzenia vývozných úverov alebo investovania);
- o zákazy letov; a
- o obmedzenia vstupu.

Reštriktívne opatrenia uložené zo strany EÚ sa môžu týkať vlád tretích štátov alebo subjektov iných, ako je štát, a jednotlivcov (napríklad teroristických skupín a teroristov). Stojí za povšimnutie, že autonómne sankcie nemôžu byť uložené jednotlivcom alebo subjektom bez existencie zahranično-politického rozmeru. V prípadoch, keď sa na jednotlivcov alebo subjekty vzťahujú cielené reštriktívne opatrenia (niekedy nazývané aj „inteligentné sankcie“), by mali existovať jednoznačné kritériá osobitne stanovené pre každý jednotlivý prípad, aby bolo možné určiť, kto by mal byť na zozname uvedený a kto by mal byť zo zoznamu odstránený.

Ako sa už uvádza v bode 1, Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov môže požadovať od všetkých členských štátov OSN, aby uplatnili obmedzenia bez použitia vojenskej sily. V článku 41 Charty OSN sa uvádza, že takéto opatrenia môžu zahŕňať úplné alebo čiastočné prerušenie hospodárskych vzťahov a železničných, námorných, vzdušných, poštových, telegrafických, rádotelegrafických a iných spôsobov komunikácie a prerušenie diplomatických vzťahov.

EÚ rovnako ako Bezpečnostná rada OSN v posledných rokoch uplatnila reštriktívne opatrenia predovšetkým vo forme zbrojných embárg, hospodárskych a finančných obmedzení a obmedzení vstupu.

Rada EÚ sa dohodla na Usmerneniach o vykonávaní a vyhodnocovaní reštriktívnych opatrení (sankcií) v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ, ktoré sa týkajú spoločných otázok a ponúkajú štandardné znenie a spoločné definície pojmov použiteľné v právnych nástrojoch, ktorými sa uplatňujú reštriktívne opatrenia.

2.1. Zbrojné embargá

Zbrojné embargá sa môžu uplatňovať s cieľom zastaviť prisun zbraní a vojenského materiálu do oblastí konfliktov alebo v prospech režimov, ktoré by ich pravdepodobne použili na vnútornú represiu alebo agresiu voči inej krajine. V tomto ohľade právne nástroje SZBP ukladajúce zbrojné embargo zvyčajne zahŕňajú:

- o zákaz predaja, dodávky, prevodu alebo vývozu zbraní a súvisiaceho materiálu všetkých typov vrátane zbraní a streliva, vojenských vozidiel a vybavenia, polovojenského vybavenia a náhradných dielov,
- o zákaz financovania a poskytovania finančnej a technickej pomoci, sprostredkovateľských služieb a iných služieb spojených s vojenskými činnosťami a zabezpečovania výroby, údržby a používania zbraní a súvisiaceho materiálu všetkých typov.

Zbrojné embargá sa vzťahujú prinajmenšom na položky, ktoré sa uvádzajú v Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ, naposledy aktualizovanom 10. marca 2008. Zvyčajne sa súčasne s embargom uplatňuje zákaz financovania a poskytovania finančnej a technickej pomoci. Ak je obava z vnútornej represie, môže sa zákaz uplatniť aj na vybavenie, ktoré by mohlo byť použité na takúto represie.

Z týchto zákazov zvyčajne existujú určité obmedzené výnimky, najmä v prípade iného ako smrtonosného vybavenia použiteľného na tieto účely:

- o humanitárne alebo ochranné účely;
- o programy inštitucionálneho rozvoja a/alebo operácie krízového riadenia (zvyčajne operácie OSN a EÚ, ale takisto príslušných regionálnych a subregionálnych organizácií ako napríklad Africkej únie);
- o operácie odminovania.

Takéto výnimky sú zvyčajne predmetom buď predchádzajúceho schválenia príslušným orgánom, alebo sú predmetom oznámenia príslušnému orgánu (a v prípade zbrojných embarg OSN príslušnému sankčnému výboru Bezpečnostnej rady).

Často sa udeľuje výnimka na ochranné vybavenie vrátane nepriestrelných viest a vojenských heliem, dočasne vyvázaných personálom Organizácie spojených národov, personálom EÚ alebo jeho členských štátov, zástupcami médií a humanitárnymi a rozvojovými pracovníkmi a sprievodným personálom výlučne na ich osobné použitie.

Poskytovanie smrtonosného vybavenia a s tým spojenej finančnej alebo technickej pomoci môže byť v niektorých prípadoch tiež dovolené, ak sú dodržané náležité bezpečnostné opatrenia a podmienky.

2.2. Hospodárske a finančné sankcie

Vzhľadom na hospodársky význam EÚ môže byť uplatňovanie hospodárskych a finančných sankcií silným nástrojom. Takéto sankcie by mohli pozostávať z vývozných a/alebo dovozných zákazov (obchodných sankcií, ktoré sa môžu uplatňovať na špecifické produkty, ako napríklad ropa, drevo alebo diamanty), zákazov poskytovania osobitných služieb (sprostredkovateľských služieb, finančných služieb, technickej pomoci), zákazov letov, zákazov investovania, platieb a pohybu kapitálu alebo zrušenia colných preferencií.

Všeobecné hospodárske a finančné obmedzenia však môžu viesť k neprimeraným hospodárskym a humanitárnym následkom.

Reštriktívne hospodárske a finančné opatrenia vrátane cielených finančných sankcií musia byť uplatňované všetkými osobami a subjektmi, ktoré vykonávajú obchodnú činnosť v EÚ, vrátane štátnych príslušníkov z krajín, ktoré nie sú členmi EÚ, a takisto štátnymi príslušníkmi EÚ a subjektmi založenými alebo vytvorenými podľa právnych predpisov členských štátov EÚ, keď podnikajú mimo EÚ.

Cielené (alebo inteligentné) finančné sankcie

EÚ často ukladá cielené finančné sankcie, ktoré môžu byť nasmerované na špecifické osoby, skupiny alebo subjekty zodpovedné za politiky alebo činnosť, voči ktorým sa namieta. Takéto sankcie pozostávajú z povinnosti zmraziť všetky fondy a hospodárske zdroje cieľových osôb a subjektov a zo zákazu vytvárania fondov alebo hospodárskych zdrojov priamo alebo nepriamo dostupných alebo inak prospešných týmto osobám a subjektom.

Výnimky sú možné za osobitných podmienok a pri osobitných postupoch (napr. fondy potrebné na základné výdavky vrátane platieb za potraviny, nájom alebo hypotéku, lieky a lekárske ošetrovanie).

EÚ vypracovala a aktualizovala dokument s názvom Najlepšie postupy EÚ na účinné vykonávanie reštriktívnych opatrení, ktorý poskytuje praktické usmernenia a odporúčania v súvislosti s implementáciou finančných sankcií.

2.3. Obmedzenia vstupu (zákaz udelenia víz alebo cestovania)

Na štátnych príslušníkov tretích krajín sa môže vzťahovať zákaz vstupu do EÚ v súlade s cieľmi uvedenými v bode 1. Členské štáty sa vyzývajú, aby prijali všetky nevyhnutné opatrenia na zabránenie osobám uvedeným na zozname vstúpiť na ich územia alebo prejsť cez ich územia.

Všeobecne platí, že právne nástroje, ktoré ukladajú takéto obmedzenia, umožnia výnimky zo zákazu udelenia víz alebo zákazu cestovania, ak ide o humanitárne alebo iné dôvody, alebo aby sa dodržali povinnosti členského štátu v rámci medzinárodného práva. Z obmedzení vstupu nevyplýva členskému štátu povinnosť odmietnuť svojmu vlastnému štátnemu príslušníkovi vstup na jeho územie.

3. Cielené sankcie EÚ ako nástroj v boji proti terorizmu

EÚ uplatňuje sankcie v kontexte rezolúcií BR OSN č. 1267 a 1373. EÚ uplatňuje opatrenia proti jednotlivcom a skupinám uvedeným v tzv. „zozname teroristov EÚ“, ktorý sa nachádza v najnovšej spoločnej pozícii, ktorá mení a dopĺňa Spoločnú pozíciu 2001/931/SZBP. Finančné sankcie sa podľa nariadenia Spoločenstva neuplatňujú proti tým, ktorí sú označení hviezdíčkou (hoci na tieto osoby sa môžu vzťahovať sankcie jednotlivých štátov); na ostatné osoby na zozname sa vzťahujú finančné sankcie podľa nariadenia Rady č. 2580/2001.

Rada EÚ vypracovala informačný materiál s podtitulom Zoznam EÚ obsahujúci osoby, skupiny a subjekty, na ktoré sa vzťahujú osobitné opatrenia na boj proti terorizmu. Mandát a pracovné postupy tzv. pracovnej skupiny „SP 931“, ktorá posudzuje návrhy na zaradenie na zoznam alebo odstránenie zo zoznamu, sa ustanovujú v dokumente Rady č. 10826/1/07 REV 1.

EÚ takisto uplatňuje sankcie proti al-Káide a Talibanu uložené zo strany OSN.

4. Ktorými zásadami sa riadi politika EÚ vo vzťahu k sankciám alebo reštriktívnym opatreniam?

Všeobecne platí, že sankcie by sa mali čo najviac zameriavať na jednotlivcov a subjekty, ktoré nesú zodpovednosť za nežiaduce politiky a činnosti, aby boli nepriaznivé dosahy na iných čo najmenšie.

Zavedenie a uplatňovanie reštriktívnych opatrení musí byť vždy v súlade s platným medzinárodným právom. Musia zohľadňovať ľudské práva a základné slobody, najmä právo na riadny proces a právo na účinný prostriedok nápravy. Opatrenia musia byť vždy úmerné svojim cieľom. Cílené sankcie poskytujú náležité výnimky, aby sa zohľadnili základné ľudské potreby cieľových osôb.

Reštriktívne opatrenia by mali takisto prihliadať na medzinárodné záväzky Európskeho spoločenstva a jeho členských štátov, najmä na dohody WTO. Hospodárske a finančné sankcie preto EÚ používa opatrne ako výnimky zo zásad spoločného trhu, ktorý sa zakladá na voľnom pohybe kapitálu a liberalizácii obchodu. Pred uložením sankcií sa niekedy musia uplatniť ustanovenia o dočasnom pozastavení, obsiahnuté v existujúcich dohodách s tretími krajinami, alebo takéto dohody musia byť najprv ukončené.

EÚ sa zdrží prijímania legislatívnych nástrojov, ktoré by mali extrateritoriálne uplatnenie v rozpore s medzinárodným právom.

Ďalším kľúčovým prvkom reštriktívnych opatrení EÚ je ustanovenie o uplynutí lehoty platnosti alebo o preskúmaní s cieľom zabezpečiť, aby sa reštriktívne opatrenia zrušili alebo prispôbovali v závislosti od vývoja situácie. Všetky autonómne opatrenia EÚ sa neustále prehodnocujú.

5. Kľúčové dokumenty

Platné spoločné pozície a nariadenia, ktorými sa ukladajú a uplatňujú sankcie alebo reštriktívne opatrenia v rámci SZBP

Texty všetkých právnych nástrojov SZBP a nariadenia o sankciách sa uverejňujú v Úradnom vestníku v úradných jazykoch EÚ.

Základné zásady používania reštriktívnych opatrení.

Pri schvaľovaní usmernení k sankciám na rok 2003 (pozri ďalej v texte) Rada požiadala aj generálneho tajomníka/ vysokého splnomocnenca, aby v spolupráci s Komisiou vypracoval rámec politiky, ktorý by umožnil účinnejšie využívanie sankcií. Následne 7. júna 2004 Rada prijala dokument o základných zásadách (dokument Rady č. 10198/1/04 REV 1), ktorý predstavuje jej názor na sankcie a vysvetľuje, ako a kedy by ich použila.

Usmernenia o vykonávaní a vyhodnocovaní reštriktívnych opatrení (sankcií) v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ.

V roku 2003 Rada začala s preverovaním svojich sankčných postupov a politík, ktoré vyústilo do prijatia dohody z 8. decembra 2003 o usmerneniach o sankciách (dokument Rady č. 15579/03). Rada neskôr schválila aktualizáciu z 2. decembra 2005 (dokument Rady č. 15114/05). Tieto usmernenia poskytujú technické odporúčania pre vypracovanie, uplatňovanie a monitorovanie reštriktívnych opatrení spojených so SZBP, ako aj štandardné znenie návrhov právnych nástrojov SZBP.

Najlepšie postupy EÚ na účinné vykonávanie reštriktívnych opatrení

Rada najskôr v decembri 2004 schválila odborný dokument o špecifických otázkach v súvislosti s finančnými sankciami zameranými na teroristické skupiny (dokument Rady č. 13851/4/04 REV 4). V decembri 2005 bol aktualizovaný rozsiahlejším dokumentom o osvedčených postupoch so zameraním na proces zostavovania zoznamov a uplatňovanie finančných sankcií (dokument Rady č. 15115/05) a jeho korigendum (len v anglickom jazyku). Rada schválila ďalšiu aktualizáciu 14. júna 2006 (dokument Rady č. 10533/06 a korigendum 1) a potom opätovne 9. júla 2007 (dokument Rady č. 11679/07). Tento dokument sa stále vyvíja a predpokladá sa, že sa bude naďalej dopĺňať, keďže Rada posudzuje iné odporúčania a osvedčené postupy zo všetkých hľadísk uplatňovania sankcií.

Mandát a pracovné postupy tzv. pracovnej skupiny Spoločná pozícia 931 („zoznam teroristov“)

Mandát a pracovné postupy tzv. pracovnej skupiny „SP 931“, ktorá posudzuje návrhy na zaradenie na zoznam alebo odstránenie zo zoznamu, sa ustanovujú v dokumente Rady č. 10826/1/07 REV 1.

Prehľad podrobnejšie objasňuje zoznam so zameraním na to, ako sa prijímajú rozhodnutia, ako sa dotknutým osobám oznamujú dôvody ich zaradenia na zoznam, pravidelné preskúmanie zoznamu a možnosť osôb uvedených v zozname napadnúť túto skutočnosť alebo získať prístup k zmrazeným prostriedkom.

Odporúčanie týkajúce sa autonómnych sankcií EÚ pre jednotlivé krajiny v rámci EÚ doplnení k zoznamom sankcií OSN (dokumenty Rady č. 7697/07 a 11054/07).

V apríli 2007 schválila Rada súbor odporúčaní týkajúcich sa uvádzania dôvodu a upovedomovania osôb, skupín a subjektov uvedených na zozname v rámci autonómnych

sankcií EÚ týkajúcich sa jednotlivých krajín alebo v rámci doplnenia sankcií, o ktorých rozhodla OSN, zo strany EÚ. Tieto odporúčania sa týkajú potreby uvádzať dôvody, postupu upovedomovania (ak sa vyžaduje), postupov informovania osôb, skupín a subjektov o ich práve vyjadriť svoje názory a o tom ako žiadať o odstránenie zo zoznamu, ako aj potreby podrobných informácií umožňujúcich riadnu identifikáciu cieľových subjektov (dokument Rady č. 7697/07).

Po ich prijatí nasledovalo v júni 2007 schválenie súboru praktických odporúčaní na zaraďovanie na zoznam a odstraňovanie zo zoznamu, ktorý sa týka takéhoto druhu sankcií (dokument Rady č. 11054/07).

6. Ktoré právne základy sa používajú pre sankcie EÚ?

Právny základ sankcií bude závisieť od konkrétnej povahy reštriktívnych opatrení a oblastí alebo cieľov, ktoré zahŕňajú. V prípadoch, kde sa vyžaduje zásah Spoločenstva, musí byť schválená spoločná pozícia v súlade s článkom 15 Zmluvy o založení Európskej únie. Keďže ide o nástroj SZBP, prijatie novej spoločnej pozície si vyžaduje jednomyselnosť zo strany členských štátov EÚ v Rade.

Ak spoločná pozícia stanovuje obmedzenie alebo prerušenie hospodárskych vzťahov s tretím štátom, t. j. zavádza hospodárske a finančné sankcie, uplatňovanie na úrovni Spoločenstva sa riadi článkom 301 a, pokiaľ ide o finančné obmedzenia, článkom 60 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. V týchto prípadoch sa od Komisie vyžaduje, aby vypracovala návrh nariadenia Rady, ktoré Rada môže prijať kvalifikovanou väčšinou.

Keď sú reštriktívne opatrenia zamerané na osoby, skupiny a subjekty, ktoré nie sú priamo spojené s režimom tretieho štátu, uplatňujú sa články 60, 301 a 308 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. V tomto prípade prijatie nariadenia Radou vyžaduje jednomyselnosť a predchádzajúcu konzultáciu s Európskym parlamentom.

V niektorých prípadoch sa môžu takisto uplatniť určité reštriktívne opatrenia prostredníctvom právneho nástroja SZBP a už existujúceho nariadenia, napr. ako v prípade embarga na diamanty z Pobrežia slonoviny prostredníctvom nariadenia č. 2368/2002, ktoré kontroluje súlad obchodu s neopracovanými diamantmi v rámci ES s pravidlami Kimberleyského procesu.

Nariadenia Rady, ktoré ukladajú sankcie, a súvisiace rozhodnutia Rady a nariadenia Komisie tvoria súčasť práva Spoločenstva. V zmysle judikatúry je pravidlom, že právo Spoločenstva má prednosť v prípade konfliktu s právnymi predpismi členských štátov. Takéto nariadenia Rady a Komisie sú priamo uplatniteľné a majú priamy účinok v členských štátoch, pričom ustanovujú povinnosti a práva pre tých, na ktorých sa vzťahujú (vrátane občanov EÚ a ekonomicky činných subjektov). Ich uplatňovanie a presadzovanie je úlohou, ktorá prislúcha príslušným orgánom členských štátov a Komisii.

Niektoré sankcie ako napríklad zbrojné embargá uplatňujú členské štáty. Hoci obchodovanie s vyrobeným tovarom patrí výlučne do kompetencií Spoločenstva, článok 296 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva umožňuje, aby embargo spojené s vojenským materiálom mohli uplatňovať členské štáty prostredníctvom vnútroštátnych opatrení. Z tohto dôvodu je bežnou praxou, že zbrojné embargá sa ukladajú prostredníctvom spoločnej pozície a presadzujú na základe právnych predpisov členských štátov v oblasti kontroly vývozu (hoci zákazy o poskytovaní s tým súvisiacej finančnej a technickej pomoci sa implementujú prostredníctvom nariadenia).

Takisto obmedzenia vstupu (zákazy udelenia víz alebo cestovania) v súlade so spoločnou pozíciou sa presadzujú na základe právnych predpisov členských štátov o vstupe iných štátnych príslušníkov.

7. Akým postupom sa prijímajú právne nástroje, ktorými sa uplatňujú reštriktívne opatrenia?

Predsedníctvo alebo jeden z členských štátov, zvyčajne za pomoci sekretariátu Rady alebo Komisie, najskôr pripraví návrh spoločnej pozície. Tento návrh preskúmajú a prediskutujú príslušné skupiny Rady, zvyčajne skupina Rady, ktorá je zodpovedná za vzťahy s dotknutou treťou krajinou a vo všetkých prípadoch Pracovná skupina radcov pre vonkajšie vzťahy (RELEX) a Výbor stálych zástupcov (COREPER), ktorý postúpi návrh spoločnej pozície Rade na prijatie. Po prijatí spoločnej pozície Radou sa text uverejní v Úradnom vestníku Európskej únie.

Ak si spoločná pozícia vyžaduje kroky zo strany Spoločenstva na uplatnenie niektorých alebo všetkých reštriktívnych opatrení, Komisia predloží Rade návrh nariadenia Rady v súlade s článkami 60 a 301 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. Návrh následne preskúma RELEX a COREPER, až potom ho Rada schváli. Formálne by mal byť návrh nariadenia Rady predložený po prijatí spoločnej pozície. Z praktických dôvodov však Komisia zvyčajne predkladá svoje návrhy nariadení Rady, ktorými sa uplatňujú reštriktívne opatrenia, dostatočne včas na to, aby umožnila paralelné prediskutovanie oboch textov v Rade a podľa možnosti simultánne prijatie oboch právnych nástrojov.

8. Ako sa uplatňujú, presadzujú a monitorujú reštriktívne opatrenia?

Je dôležité, aby reštriktívne opatrenia boli primerane navrhnuté, aby vystihli špecifickú situáciu cieľovej krajiny alebo osôb, ale účinné môžu byť len v prípade, ak sa riadne uplatňujú, presadzujú a monitorujú. Usmernenia o sankciách a Dokument o osvedčených postupoch EÚ poskytujú niektoré relevantné odporúčania. V závislosti od povahy špecifického sankčného režimu sú s ohľadom na uplatňovanie reštriktívnych opatrení pridelené členským štátom a Komisii konkrétne úlohy.

Zvyčajne sú príslušné orgány členských štátov zodpovedné za:

- o stanovenie postihov za porušenie reštriktívnych opatrení;
- o udeľovanie výnimiek;

- o získavanie informácií od hospodárskych subjektov a spoluprácu s nimi (vrátane finančných a úverových inštitúcií);
- o podávanie správ o uplatňovaní opatrení Komisii;
- o sankcie OSN, spoluprácu so sankčnými výbormi Bezpečnostnej rady, ak je to potrebné v súvislosti so špecifickými výnimkami a žiadosťami o odstránenie zo zoznamu.

Pozri bod 9 o úlohe Komisie v ďalšom texte.

V súlade s usmerneniami o sankciách EÚ bola vytvorená nová „formácia pre sankcie“ pri Pracovnej skupine radcov pre vonkajšie vzťahy (RELEX) s mandátom vypracovať prostredníctvom výmeny informácií a skúseností dokument o osvedčených postupoch pri uplatňovaní a vykonávaní reštriktívnych opatrení.

9. Aká ja úloha Komisie?

Komisia vypracúva návrhy nariadení predkladané Rade na schválenie, ktorými sa ukladajú reštriktívne opatrenia spadajúce do rozsahu kompetencií Spoločenstva. Komisia môže predkladať návrhy spoločných pozícií.

Komisia bola taktiež splnomocnená vypracovať určité vykonávacie nariadenia s cieľom zmeniť a doplniť takéto právne predpisy, najmä prostredníctvom uverejňovania zoznamov cieľových osôb, skupín alebo subjektov.

V prípade všetkých opatrení, ktoré spadajú do oblasti pôsobnosti Spoločenstva, musí Komisia zabezpečiť, aby členské štáty uplatňovali nariadenia ukladajúce reštriktívne opatrenia náležitým a včasným spôsobom (napr. prijímaním vnútroštátnych pravidiel o pokutách, ktoré sa uplatňujú v prípade, že osoby alebo subjekty podliehajúce jurisdikcii Spoločenstva porušujú nariadenia) a pristúpiť k náležitým opatreniam, aby sa tieto nariadenia uplatnili a presadili. Nariadenia, ktorými sa uplatňujú reštriktívne opatrenia v Spoločenstve, tvoria základ pre takéto monitorovanie, a preto zvyčajne obsahujú osobitnú požiadavku na príslušné orgány členských štátov, aby podávali súhrnné správy. Ak členský štát neprijme nevyhnutné vykonávacie pravidlá, Komisia môže proti členskému štátu začať konanie o porušení v súlade s článkami 227 a 228 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.

Komisia sa zúčastňuje aj na zasadnutiach formácie pre sankcie pri Rade RELEX a podieľa sa na tvorbe dokumentov preberaných na tomto fóre.

10. Vybrané výskumné práce

Poznámka: tieto vybrané výskumné materiály poskytujú informácie o záležitostiach, ktorým sa v úradných dokumentoch nevenuje pozornosť. Komisia nie je zodpovedná za obsah týchto materiálov ani za ostatné odkazy uvedené v ďalšom texte, ktoré sa poskytujú výlučne na informačné účely. Zaradenie materiálu alebo odkazov do tohto výberu by nemalo byť chápané ako odsúhlasenie jeho

obsahu Komisiou, a takisto z neuvedenia akéhokoľvek dokumentu alebo odkazu nemožno vyvodzovať určité závery. Pozri dôležité právne upozornenie, ktoré sa vzťahuje na všetky informácie uvedené na týchto internetových stránkach.

10.1 História politiky EÚ

Dokument s názvom „Hard Measures by a Soft Power? Sanctions Policy of the European Union“ (Tvrdé opatrenia zo strany „mäkkej mocnosti“? Sankčná politika Európskej únie) od Joakima Kreutza sa zaoberá sankčnou politikou EÚ a bol uverejnený organizáciou Bonn International Centre for Conversion v januári 2006.

10.2 Cílené/ inteligentné sankcie

Niekoľko postupov, o vypracovanie ktorých požiadali štáty, prinieslo dôležité odporúčania o cílených sankciách:

- o <http://www.smartsanctions.ch> (Interlaken Process, 1998-2001, zamerané na cílené finančné sankcie);
- o <http://www.smartsanctions.de> (Bonn-Berlin process, 2000-01 – vylepšenia procesu navrhovania a uplatňovania zbrojných embárg a sankcií týkajúcich sa cestovania a letectva).
- o <http://www.smartsanctions.se> (Stockholm process 2001-03 – cílené sankcie účinnejšie).

Vlády Nemecka, Švédska a Švajčiarska takisto požiadali o vypracovanie dokumentu Strengthening Targeted Sanctions Through Fair and Clear Procedures (Posilnenie cílených sankcií prostredníctvom spravodlivých a jednoznačných postupov) uverejnený v marci 2006 v rámci projektu Targeted Sanctions (Cílené sankcie) inštitútom Watson Institute for International Studies na Brownovej univerzite.

Úrad OSN pre právne záležitosti objednal vypracovanie štúdie ukončenej v marci 2006 o cílených sankciách a riadnom postupe.

Rada Európy si nechala vypracovať správu u profesora Iaina Camerona o „Európskom dohovore o ľudských právach, riadnom procese a protiteroristických sankciách Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov“ uverejnenú vo februári 2006.

11. Vybrané súvisiace nástroje

Kontroly vývozu konvenčných zbraní

Členské štáty EÚ uplatňujú okrem zbrojných embárg aj kontroly na vojenské vývozy. Za zmienku stojí „Kódex pravidiel pre vývozy zbraní“ EÚ, ktorý bol schválený členskými štátmi v júni 1998 s cieľom posilniť spoluprácu a napomôcť zblížovaniu v oblasti bežných kontrol vývozu zbraní v rámci SZBP. Všetky členské štáty súhlasili s uplatňovaním kódexu pravidiel pri posudzovaní žiadostí o vývoz položiek uvedených v Spoločnom zozname vojenského materiálu EÚ, naposledy aktualizovaného 10. marca 2008. Kritérium číslo jeden odkazuje na dodržiavanie medzinárodných záväzkov

členských štátov, najmä sankcií, o ktorých rozhodla Bezpečnostná rada OSN a uložených zo strany Spoločenstva, dohôd o nešírení zbraní a iných otázkach, ako aj na iné medzinárodné záväzky. Kódex zároveň vytvára mechanizmus pre členské štáty EÚ na vzájomné konzultovanie a výmenu informácií v prípade odmietnutia udelenia vývozných zbrojných licencií. Kódex teda týmto dopĺňa vnútroštátne právne predpisy v oblasti kontroly vývozu. Ďalšie informácie možno nájsť na internetových stránkach Rady venovaných [bezpečnostným kontrolám vývozu](#).

Sprostredkovanie zbraní

V júni 2003 Rada takisto prijala spoločnú pozíciu o kontrole sprostredkovania zbraní (Spoločná pozícia Rady 2003/468/SZBP) zameranú na reguláciu sprostredkovania zbraní s cieľom zabrániť obchádzaniu embárg Organizácie Spojených národov, EÚ alebo OBSE na vývoz zbraní. Upravuje určité ustanovenia, ktoré sa majú implementovať prostredníctvom vnútroštátnych právnych predpisov, a zároveň žiada členské štáty, aby v rámci svojej jurisdikcie prijali nevyhnutné opatrenia na kontrolu sprostredkovateľských činností a aby pri posudzovaní žiadosti o sprostredkovateľské licencie prihliadali na Kódex pravidiel EÚ o vývozoch zbraní. Ich cieľom je vytvoriť systém výmeny informácií o sprostredkovateľských činnostiach a s ustanoviť príslušné sankcie na zabezpečenie toho, aby sa kontroly účinne presadzovali.

Predmety dvojakého použitia

Vývozy predmetov, ktoré môžu byť použité na civilné, ako aj vojenské účely (tzv. „predmety dvojakého použitia“) sú kontrolované v súlade s nariadením Rady (ES) č. 428/2009 (veľký súbor). Ďalšie informácie a aktualizácie o kontrolách exportu predmetov dvojakého použitia možno nájsť na stránke Generálneho riaditeľstva Komisie pre obchod.

Obchod s tovarom, ktorý by sa mohol použiť na vykonanie trestu smrti, na účely mučenia alebo iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania
Nariadením Rady (ES) č. 1236/2005, ktoré nadobudlo účinnosť 30. júla 2006, sa ustanovili nové kontroly tovaru, ktorý možno použiť na vykonanie trestu smrti, mučenie alebo iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie. Pre časť tovaru je vývoz alebo dovoz do ES zakázaný, zatiaľ čo iný tovar podlieha licenčným požiadavkám.

Obchod s neopracovanými diamantmi (Kimberlejský proces)

Obchod s neopracovanými diamantmi podlieha kontrolám certifikačného systému Kimberlejského procesu (CSKP), ktorý bol vypracovaný v roku 2002 s cieľom zabrániť vyostrovaniu konfliktov zapríčinených diamantmi. V Európskom spoločenstve sa tieto kontroly uplatňujú prostredníctvom nariadenia Rady (ES) č. 2368/2002. V rámci CSKP zastupuje Komisia ES ako celok. Ďalšie informácie nájdete na osobitných internetových stránkach Komisie.

Obchod s drevom (vymáhateľnosť práva, správa a obchod v lesníctve (FLEGT))

S cieľom zabezpečiť, aby sa do EÚ dovážalo len legálne vyťažené drevo, Komisia zaviedla licenčnú schému pre drevo, ktorá sa má uplatňovať na dobrovoľnej (ale

záväznej) báze prostredníctvom série partnerstiev s krajinami, ktoré vyrábajú drevo. Viac informácií je možné nájsť na stránke GR pre rozvoj, ktorá je venovaná schéme FLEGT a v nariadení Rady (ES) č. 2173/2005.

Pozastavenie pomoci a spolupráce

Vzťahy medzi EÚ a tretími štátmi sa často spravujú dvojstrannými dohodami. Jedným z príkladov je dohoda z Cotonou z roku 2000, ktorá upravuje vzťahy medzi Európskou úniou a štátmi Afriky, Karibiku a Tichomoria (AKT). Článok 96 tejto dohody umožňuje prijatie náležitých opatrení v prípadoch porušenia požiadaviek vyplývajúcich zo základných prvkov dohody jednou zo strán. Konkrétne ide o dodržiavanie ľudských práv, demokratických princípov a zásad právneho štátu. Viac informácií o dvojstranných dohodách medzi EÚ a ostatnými krajinami a oblasťami získate na internetových stránkach „EÚ vo svete“.

Odmietnutie colných preferencií

Colné preferencie podľa Všeobecného systému preferencií (VSP) a postup a predpoklady na ich pozastavenie upravuje nariadenie Rady (ES) č. 980/2005.

12. Ostatné užitočné odkazy

Oblasti politik EÚ

Ak hľadáte ďalšie všeobecné informácie, odporúčame vám pozrieť si:

- o stránky Komisie o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike (SZBP)
- o stránky Rady o SZBP
- o stránky Komisie venované boju proti terorizmu
- o stránky Rady venované boju proti terorizmu
- o kľúčové dokumenty o boji proti terorizmu (Rada)
- o stránky Rady o Európskej bezpečnostnej a obrannej politike (EBOP)
- o stránky Komisie o nešírení zbraní a odzbrojení
- o stránky Komisie o podpore dodržiavania ľudských práv

Organizácia Spojených národov

- o Rezolúcie Bezpečnostnej rady Organizácie spojených národov
- o Bližšie informácie o rôznych sankčných výboroch Bezpečnostnej rady
- o Neformálna pracovná skupina pre všeobecné otázky o sankciách: Správa o všeobecných odporúčaníach o tom ako zlepšiť účinnosť sankcií Organizácie spojených národov (dokument OSN S/2006/997)
- o Správa panela generálneho tajomníka na vysokej úrovni o hrozbách, výzvach a zmenách s názvom „A more secure world: our shared responsibility“ z decembra 2004, dokument OSN A/59/565 (pozri odseky 9, 178 – 182 o sankciách)
- o Príručka na hodnotenie sankcií: Hodnotenie vplyvu sankcií z humanitárneho hľadiska, Medziagentúrny stály výbor Organizácie spojených národov, Október 2004

13. Kontakt na nás

Ak sa na nás chcete obrátiť písomne, naša poštová adresa je:

European Commission (Európska komisia)
Directorate-General External Relations (Generálne riaditeľstvo pre vonkajšie vzťahy)
Directorate A Crisis Platform and Policy Co-ordination in CFSP (Riaditeľstvo A Krízová platforma a koordinácia politík v rámci SZBP)
Unit A2 Crisis Response and Peace Building – Sanctions (Oddelenie A2 Reakcia na krízy a posilňovanie mieru – Sankcie)
CHAR 12/45
B – 1049 Bruxelles/Brusel
Belgicko

Kliknutím na tento odkaz prejdete na informácie o činnosti Komisie v oblasti vonkajšej (zahraničnej) politiky.

So všeobecnými otázkami o Európskej únii sa obráťte na službu Europe Direct alebo využite bezplatné telefónne číslo 00 800 6 7 8 9 10 11 z ktoréhokoľvek miesta v jednom z 27 členských štátov EÚ. Spojíme vás s operátorom, s ktorým môžete komunikovať vo vlastnom jazyku.

Naposledy aktualizované: 15. 9. 2009